

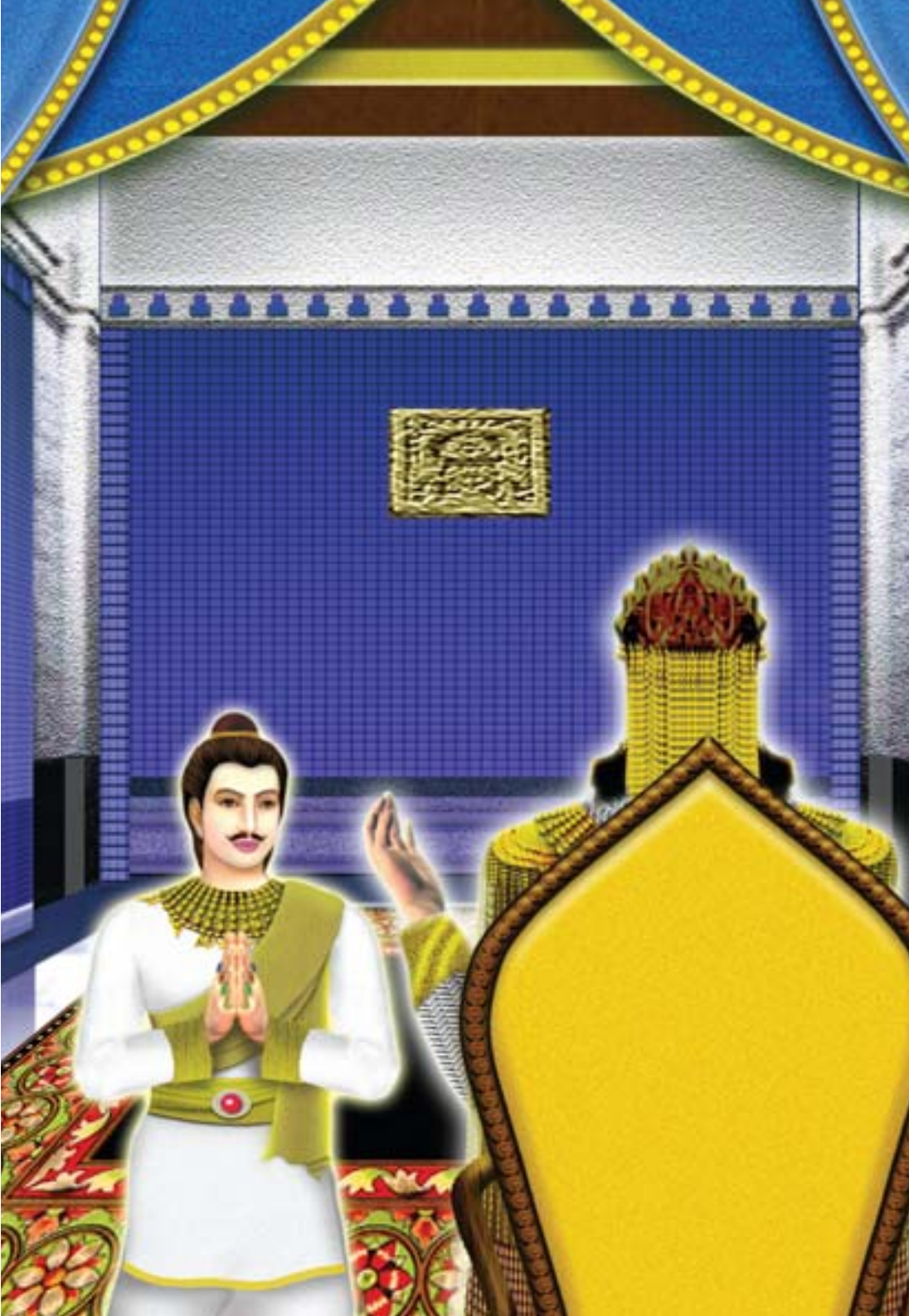

ม โ ห ส ถ บั ณ ทิ ต

ต อ น ที่ ๒ ๒

(ผู้ ส ำ เ ร็ จ ร ำ ช ก ำ ร แ ผ่ น ดิ น)

นักปราชญ์ทั้งหลายเป็นผู้มีความสุข และได้ชัยชนะใน
ที่ทุกแห่งไป การไม่ได้ลาภโดยชอบธรรม กับ การได้ลาภโดยไม่
ชอบธรรม ทั้งสองอย่างนี้ การไม่ได้ลาภอันชอบธรรมประเสริฐ
กว่าการได้ลาภ โดยไม่ชอบธรรม ระหว่างคนที่ไม่มีความรู้แต่มี
ยศ กับคนมีความรู้แต่ไม่มียศ คนมีความรู้ไม่มียศ ประเสริฐ
กว่าคนที่ไม่มีความรู้แต่มียศ

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๒๒ (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๐๓

ชีวิตของมนุษย์นั้นสั้นนัก แต่ชีวิตหลังความตายเป็นชีวิตที่ยาวนานเกินกว่าจะคาดเดาได้ หากทำบุญไว้มากย่อมจะได้เสวยสุข ในสุคติภูมิเป็นเวลายาวนาน ถ้าผลพลั้งพลาดไปทำบาป ย่อมจะต้องไปเสวยทุกข์อยู่ในทุคติภูมิอีกยาวนานเช่นกัน การประคับประคองตัวของเราให้ดำเนินชีวิตอยู่บนหนทางแห่งความดี เส้นทางแห่งบุญจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการปกป้องคุ้มครองตัวเราให้ปลอดภัย ทั้งภยันตรายในชีวิต ในอบายภูมิ และในสังสารวัฏ ดังนั้น ขอให้ทุกคนเข้มแข็ง อย่าท้อแท้ในการสั่งสมบุญกุศลเพื่อตัวเอง เพื่อภพชาติหน้าอันสมบูรณ์กว่า และเพื่อเป้าหมายอันสูงสุด คือ การได้บรรลุมรรคผลนิพพาน

มีวาระพระบาลีใน โคทัตตเถรคาถา ความว่า

“นักปราชญ์ทั้งหลายเป็นผู้มีความสุข และได้ชัยชนะในที่ทุกแห่งไป การไม่ได้ลาภโดยชอบธรรม กับ การได้ลาภโดยไม่ชอบธรรม ทั้งสองอย่างนี้ การไม่ได้ลาภอันชอบธรรม ประเสริฐกว่าการได้ลาภ โดยไม่ชอบธรรม ระหว่างคนที่ไม่มีความรู้แต่มียศ กับคนมีความรู้แต่ไม่มียศ คนมีความรู้ไม่มียศ ประเสริฐกว่าคนที่ไม่มีความรู้แต่มียศ”

ลาภสักการะเป็นสิ่งที่ปุถุชนคนทั่วไปมุ่งมาดปรารถนาต่างแสวงหากันตลอดชีวิต สำหรับวิสัยของบัณฑิตนักปราชญ์นั้น

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๒๒ (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๐๘

ท่านจะแสวงหาลาภสักการะ ด้วยวิธีการที่ซื่อสัตย์สุจริตไม่ฉ้อโกงใครมา หากได้มาจากความทุกข์ของคนอื่น ท่านจะไม่ทำเด็ดขาด ก่อนที่ท่านจะรับตำแหน่งใหญ่โตสักตำแหน่งนั้น ต้องพิจารณาไตร่ตรองซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า จะเป็นประโยชน์ต่อตนและคนอื่นอย่างไรบ้าง ถ้าเห็นว่าเกิดประโยชน์ ท่านถึงจะรับเหมือนดังเรื่องของมโหสถบัณฑิตซึ่งมาถึงตอนสุดท้ายแล้ว ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นผู้ฉลาดในการรับตำแหน่ง ได้มาแล้วก็ไม่มัวเมาในอำนาจ ได้ใช้อำนาจให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างบารมีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

*เมื่อมโหสถบัณฑิตเข้ารับราชการ ผ่านร้อนผ่านหนาวมามาก ผ่านช่วงเวลาที่ยากฤติมาพอสมควร การกระทำของท่านได้พิสูจน์ความเป็นบัณฑิตอย่างแท้จริงให้พระราชาได้เห็น ทำให้พระเจ้าวิเทโหราช ทรงมีพระหฤทัยโสมนัส ทรงเลื่อมใส ในคุณสมบัติของมโหสถเป็นอย่างยิ่ง ทรงดำริว่า มโหสถบัณฑิตมีความรอบรู้ในสรรพสิ่ง อีกทั้งเป็นผู้มีอัธยาศัยกว้างขวาง มีเมตตากรุณา แม้ในบุคคลที่มุ่งหมายประหัตประหารตน ก็ยังแผ่ไมตรีจิตตอบ เป็นผู้สามารถในการปกครอง เป็นที่เคารพ

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๒ (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๐๕

นับถือของชาวเมือง ไม่มีใครที่ไม่เคารพยำเกรง หากได้รับมอบหมายกิจการบ้านเมืองให้เป็นสิทธิ์ขาด มโหสถจะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองได้เป็นอันมาก

เมื่อทรงดำริเช่นนี้แล้ว จึงปรารภกับมโหสถบัณฑิตว่า “พ่อบัณฑิต ฉันคิดว่าการปกครองแคว้นแคว้นแดนดินนี้เป็นภาระอันหนักยิ่ง ผู้ที่ดำรงในฐานะเช่นตัวฉันนี้ จำต้องคิดอ่านกิจการงานทุกๆ อย่าง เพื่อให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาราษฎร์ ฉันปรารถนาเป็นที่สุดที่จะได้เห็นความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน เพื่อความมุ่งหมายอันนั้น ฉันยอมทุกอย่าง ขอเพียงให้บ้านเมือง และประชาชนมีความเจริญรุ่งเรืองก็พอแล้ว

เพราะฉะนั้น ตลอดเวลาที่เฝ้าดำรงตำแหน่งเสนาบดีเป็นบัณฑิตในราชสำนัก ได้สร้างความดีความชอบมาโดยตลอด เป็นผู้ก่อดีที่สุด เธอเป็นผู้รอบรู้ ทั้งสามารถในสรรพกิจ เป็นที่เคารพรักของประชาชน ฉันหวังว่า ความรอบรู้และความสามารถอันยอดเยี่ยมของเธอจะบันดาลวิเทหัฐให้รุ่งเรืองจำเริญ และนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ประชาชนชาวมิลินทรได้สมความมุ่งมาดปรารถนาของฉัน ดังนั้น ฉันขอมอบกิจการบ้านเมืองให้แก่เธอโดยเด็ดขาด กิจการแห่งวิเทหัฐควรจัดทำประการใด ให้เธอจัดการทำตามความคิดของเธอเถิด ขอเธอจงรับมอบภารกิจที่ฉันได้มอบให้นี้เถิด”

มโหสถบัณฑิตตอนที่ ๒๒ (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๑๐

มโหสถบัณฑิตได้ฟังพระราชดำรัส ยากที่จะขัดพระราชประสงค์ และรู้ประมาณกำลังของตนว่า สามารถสนองพระมหากรุณาธิคุณได้ จึงน้อมเศียรเกล้า กราบถวายบังคมรับอำนาจในการจัดการบ้านเมือง เป็นผู้สำเร็จราชการวิเทหัฐตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มโหสถบัณฑิตได้ถวายอนุศาสน์อรรถธรรมแด่พระเจ้ากรุงมิถิลา เมื่อจะบริหารบ้านเมือง ท่านให้ทำกำแพงใหญ่ในเมือง และให้ทำกำแพงน้อยล้อมรอบทั้งหอรบที่ประตูและที่ระหว่างประตู ให้ขุดคู ๓ คู คือ คูน้ำ คูเปือกตม คูแห้งให้ซ่อมแซมเรือนเก่าๆ ภายในเมือง ให้ขุดสระโบกขรณีใหญ่ ให้ฝังท่อน้ำในสระ ทำฉางทั้งหมดในเมืองให้เต็มด้วยธัญญาหารให้นำหญ้ากับแกล้ และบัวสายที่ดาบสคันทะนํามาจากหิมวันตประเทศไปปลูกตามสระต่างๆ จากนั้นให้ชำระล้างท่อน้ำให้น้ำไหลเข้าออกสะดวก และให้ซ่อมแซมสถานที่ทั้งหลาย มีศาลาเก่านอกเมืองเป็นต้น

การที่มโหสถทำเช่นนั้น เพื่อจะป้องกันภัยซึ่งอาจจะมาถึงในกาลข้างหน้า มโหสถบัณฑิตยังหมั่นไต่ถามพวกพ่อค้าพาณิชที่มาจากแว่นแคว้นต่างๆ ว่า มาจากไหน อะไรเป็นสิ่งที่ชอบใจของพระราชามิถิลาเมืองนั้นๆ เพื่อจะจัดหาไปมอบให้เป็นราชบรรณาการ มโหสถเริ่มบริหารงานด้านการทูตสันติกับแว่นแคว้นต่างๆ ด้วยการนำเครื่องบรรณาการที่เหมาะสมไปมอบให้

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๒๒ (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๑๑

ตามกาลสมควร อีกทั้งมีการส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำ และแฝงตัวอยู่ในแคว้นแคว้นต่างๆ เพื่อสืบความเป็นไปของเมืองนั้น เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้งที ยุคสมัยนั้นถือว่ามิลินทรเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรือง และน่าอยู่มาก เพราะอาศัยสติปัญญาอันชาญฉลาดของมโหสถบัณฑิต ผู้สำเร็จราชการแทนพระราชานั้นเอง

บางท่านอาจจะสงสัยว่า ทำไมหนอ มโหสถบัณฑิตถึงมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเหนือมนุษย์ทั่วไป ทำไมจึงสามารถรู้เห็นพิจารณาไตร่ตรองเรื่องราวต่างๆ ได้ถูกต้องไปตามความเป็นจริง บางท่านฟังแล้วอาจรู้สึกว้าวหรือเชื่อ บางท่านชื่นชมอัศจรรย์ใจในปัญญาญาณของท่าน ทั้งนี้เนื่องจากว่า พระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา ท่านเคยสั่งสมปัญญาบารมีมานับภพนับชาติไม่ถ้วนหรือแม้ในยุคหลังสุดในช่วง ๔ อสงไขยสุดท้าย สมัยที่เป็นสุเมธดาบส ท่านก็เริ่มสอนตัวเองไว้ว่า

“ดูก่อนสุเมธบัณฑิต ท่านจงยึดปัญญาบารมีที่ ๔ นี้บำเพ็ญให้มั่นคงก่อน ถ้าท่านปรารถนาจะบรรลุโพธิญาณ ท่านได้สอบถามคนมีปัญญาดลอดกาลทั้งปวง บำเพ็ญปัญญาบารมีแล้วจักบรรลุโพธิญาณได้ ท่านอย่าได้เว้นใครๆ เลย ไม่ว่าจะเป็นคนชั้นล่าง ชั้นปานกลางและชั้นสูง พึงเข้าไปหาบัณฑิตทุกคนแล้วถามปัญหา จักได้เป็นพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนภิกษุ

มหาวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัย (ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน)

๕๑๒

เมื่อเที่ยวรักษาไม่วั้นตระกูลต่ำ ปานกลาง และตระกูลสูง ย่อมได้
อาหารเครื่องเยียวยาอัฏภาพ”

ท่านสอนตัวเอง เข้มงวดกวัดขังกับตัวเองมากถึงเพียงนี้
เพราะฉะนั้น เมื่อท่านแสวงหาความรู้จากครูบาอาจารย์ต่างๆ
ก็เข้าไปด้วยความนอบน้อมถ่อมตน ไม่หยิ่งยโส แม้บุคคลนั้น
จะมีฐานะตำแหน่งต่ำต้อย ท่านก็ให้ความเคารพในฐานะครู ไม่ดู
หมิ่นดูแคลนในครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ที่สำคัญพระบรม-
โพธิสัตว์เจ้าของเรานั้น ท่านฝึกสมาธิมาข้ามภพข้ามชาติ หมั่น
ฝึกฝนอบรมใจของท่านให้ใสสะอาดบริสุทธิ์อยู่เป็นประจำ แม้
ท่านจะเคยเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี เป็นพระราชามหากษัตริย์
แต่สุดท้าย ท่านทิ้งสมบัติเหล่านั้นออกบวช ถือเพศบรรพชิต
บำเพ็ญสมาธิภาวนาจนตลอดอายุขัย ดวงปัญญาของท่านจึง
สว่างไสวอยู่ภายในตลอดเวลา เมื่อมีปัญหาหรือจะพิจารณา
ไตร่ตรองสิ่งใด ท่านก็รู้เห็นได้ไปตามความเป็นจริง นี่ก็เป็น
อัจฉริยภาพของท่าน สมกับที่อุตส่าห์มุ่งมั่นบำเพ็ญปัญญาบารมี
มานับภพนับชาติไม่ถ้วนนั่นเอง

ดังนั้น พวกเราทุกคนควรดำเนินรอยตามปฏิบัติของท่าน
ด้วยการแสวงหาปัญญาทั้งที่มีอยู่นอกตัวและในตัว ซึ่งเกิดจาก
การทำสมาธิเจริญภาวนา ให้เข้าไปถึงแหล่งแห่งสติแหล่งแห่ง
ปัญญาอย่างแท้จริงกันทุกคน